

สรุปความรู้จากการอบรม หลักสูตร หลักสูตร “เสริมสร้างธรรมาภิบาลต่อต้านการทุจริต” รุ่นที่ ๒

โดยนายอภิรักษ์ อักษรพรหม ตำแหน่งนักวิชาการเกษตรชำนาญการ
สถานีพัฒนาที่ดินสกลนคร สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๕

การจัดโครงการฝึกอบรมดังกล่าว มีวัตถุประสงค์ คือ

๑. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ
๒. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมตระหนักถึงประโยชน์และผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการนำหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้ในการปฏิบัติราชการ
๓. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจหลักเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment : ITA)

ที่มาของโครงการฝึกอบรม

การป้องกันและต่อต้านการทุจริตในภาครัฐจำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยต้องให้ความสำคัญกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการร่วมกันปลูกจิตสำนึกการต่อต้านการทุจริต และเสริมสร้างธรรมาภิบาล ซึ่งรัฐบาลได้เห็นถึงความสำคัญของการแก้ไขปัญหาการทุจริต จึงได้วางยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ยุทธศาสตร์ที่ ๖ ด้านการปรับสมดุลและการพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ มุ่งเน้นให้ภาครัฐยึดหลักธรรมาภิบาล และปรับวัฒนธรรมการทำงานโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ นำหลักการบริหารที่มีความโปร่งใสเป็นธรรม มาปรับใช้เพื่อช่วยลดความเสี่ยงต่อการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ในภาครัฐ ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานภาครัฐมีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน ส่งผลดีต่อภาพรวมของหน่วยงานของภาครัฐ

ดังนั้น เพื่อเป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล และเสริมสร้างให้บุคลากรกรมพัฒนาที่ดิน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล ตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ไขปัญหาการทุจริตและนำความรู้ไปใช้ในการขับเคลื่อนธรรมาภิบาลเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตได้อย่างเป็นรูปธรรม กองการเจ้าหน้าที่ จึงได้จัดทำโครงการฝึกอบรมหลักสูตรเสริมสร้างธรรมาภิบาลต่อต้านการทุจริต เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรกรมพัฒนาที่ดิน ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุปเนื้อหาการเรียนรู้

๑. ความรู้เกี่ยวกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment : ITA)

ITA เป็นเครื่องมือพัฒนาองค์กรและพัฒนาระบบงาน โดยใช้เครื่องมือในการยกระดับธรรมาภิบาลและมาตรการเชิงรุกในการป้องกันการทุจริต โดยกรอบการประเมิน ๑๐ ตัวชี้วัด เชื่อมโยงกับ ๓ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ประกอบด้วยแบบประเมินที่ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละกลุ่ม ประเมินหน่วยงาน ดังนี้

๑) แบบวัดการรับรู้ผู้มีส่วนได้เสียภายใน (Internal Integrity and Transparency Assessment : IIT) โดยการให้บุคลากรที่ทำงานให้กับหน่วยงานมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๑ ปีตั้งแต่ระดับ ผู้บริหาร ผู้อำนวยการ/หัวหน้า ข้าราชการ/พนักงาน ไปจนถึงลูกจ้าง/พนักงานจ้าง เป็นผู้ประเมิน โดยคะแนนจากแบบประเมิน IIT คิดเป็นร้อยละ ๓๐

๒) แบบวัดการรับรู้ผู้มีส่วนได้เสียภายนอก (External Integrity and Transparency Assessment : EIT) โดยการให้บุคคล นิติบุคคล บริษัทเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐที่มารับบริการหรือมาติดต่อกับหน่วยงานตามภารกิจของหน่วยงาน ในปีงบประมาณที่ประเมิน เป็นผู้ประเมิน โดยคะแนนจากแบบประเมิน EIT คิด เป็นร้อยละ ๓๐

๓) แบบตรวจการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ (Open Data Integrity and Transparency Assessment : OIT) ทำการประเมินโดยหน่วยงานที่รับการประเมินทุกหน่วยงานเพื่อตรวจสอบการเปิดเผยข้อมูลของหน่วยงานว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดข้อมูลที่จำเป็นต้องให้ทุกคนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบได้ มีความครบถ้วนหรือไม่ โดยคะแนนจากแบบ OIT คิดเป็นร้อยละ ๔๐

๒. กระบวนทัศน์หลักธรรมาภิบาลเพื่อการป้องกันการทุจริต

ความหมายของ “ทุจริต” มีการให้ความหมายแตกต่างกัน แต่อาจสรุปได้ว่า ทุจริต หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่เป็นการบิดเบือนการใช้อำนาจหน้าที่ หรือการไม่ปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แก่ตนหรือกลุ่ม ซึ่งการกระทำนั้นส่งผลเสียหายต่อประชาชน สังคม และประเทศชาติ สร้างความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมและกลายเป็นปัญหาทางสังคม

รูปแบบการทุจริตในภาพรวม อาจแบ่งได้เป็น ๔ ลักษณะ คือ

- ๑) การทุจริตในรูปแบบพื้นฐาน เช่น การเรียกรับสินบน
- ๒) การทุจริตแบบเครือข่าย ที่มีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่ายโดยใช้ช่องว่างทางกฎหมาย
- ๓) การทุจริตเชิงนโยบาย ซึ่งเป็นการใช้อำนาจที่มีในการออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เอื้อต่อการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน

ผลกระทบจากการทุจริต ทำให้สังคมเสียหาย การพัฒนาไม่เกิดเท่าที่ควร ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ค่านิยมบิดเบี้ยว ภาวลักษณะประเทศเสียหาย ทำให้ระบบงานเกิดความเสียหาย การบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ ประชาชนขาดศรัทธา และระบบเศรษฐกิจเสียหายจากการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม ทำให้ประชาชนได้รับสินค้าและบริการที่ไม่มีคุณภาพ รวมทั้งยังทำให้การเมืองและนักการเมืองขาดคุณภาพ

กระบวนทัศน์ของธรรมาภิบาล เป็นแนวคิดที่ว่า “รัฐบาลที่ทรงอำนาจ มีความเข้มแข็งในการใช้อำนาจ จะเป็นรูปแบบที่จะรักษาผลประโยชน์ของชาติได้ดีที่สุด โดยมีการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมจากบทบาทของ Actors เพิ่มขึ้น”

ธรรมาภิบาลเป็นทั้งวิถีคิด (นามธรรม) และการปฏิบัติ (รูปธรรม) มีขอบเขตรอบคลุมทั้งระดับโลก ภูมิภาค ประเทศ และท้องถิ่น พบได้ทั้งในและนอกองค์กร โดยอยู่ในทุกขั้นตอนของการบริหาร และธรรมาภิบาลมีได้ในทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม

ธรรมาภิบาลสามารถป้องกันการทุจริต โดยเป็นกลไกด้านคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งสำนักงาน ก.พ. กำหนดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ไว้ ๖ ประการคือ

- (๑) หลักนิติธรรม
- (๒) หลักคุณธรรม
- (๓) หลักความโปร่งใส
- (๔) หลักการมีส่วนร่วม
- (๕) หลักความรับผิดชอบ
- (๖) หลักความคุ้มค่า

ประโยชน์ที่ได้จากการปฏิบัติราชการโดยยึดธรรมาภิบาล มีดังนี้

ภาครัฐ มีการปฏิบัติที่ยึดประโยชน์สาธารณะเป็นเป้าหมาย มีประสิทธิภาพ มีระบบที่โปร่งใส เปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่นเข้ามามีส่วนร่วม บุคลากรของรัฐตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อการทำงานที่มีตัวชี้วัดชัดเจน

ภาคประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มีส่วนร่วมกับรัฐในการพัฒนาหรือแก้ปัญหา ได้รับการบริการที่ดีขึ้น เกิดความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตน

ภาคเอกชนได้รับความสะดวกในการดำเนินธุรกิจ ลดรายจ่ายนอกระบบ (การให้สินบน) ส่งผลให้มีการแข่งขันทางธุรกิจทั้งระดับประเทศและนอกประเทศ เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้ประชาชนได้รับสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ

๓. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ

เนื่องจากการป้องกันการทุจริต เป็นหน้าที่ของทุกคน ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๕๐ (๑๐) จึงกำหนดหน้าที่ของบุคคลไว้ว่า ไม่รวมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ ในกรณีของเจ้าพนักงานของรัฐ จะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม โดยกฎหมายแต่ละฉบับจะมีรายละเอียดปลีกย่อย เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตทั้งที่มีเจตนา และรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เจ้าพนักงานของรัฐจำเป็นต้องศึกษาตัวอย่างเช่น ประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายอาญา ภาคความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ รวมทั้งกฎหมายลูกที่อาศัยกฎหมายแม่ ในการออกประกาศ เพื่อให้รายละเอียด หรือหลักเกณฑ์เพิ่มเติม ตัวอย่างเช่น ประกาศคณะกรรมการ ป.ป.ช. เรื่อง หลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือ ประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าพนักงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๖๓ ซึ่งมีรายละเอียดที่พึงระวังปรากฏในข้อ ๖ และข้อ ๗ ดังนี้

ข้อ ๖ กำหนดว่า เจ้าพนักงานของรัฐจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยา ดังนี้

๑. ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้จากผู้ใดซึ่งมิใช่ญาติที่มีราคาหรือมูลค่าในการรับจากแต่ละบุคคลแต่ละโอกาสไม่เกิน ๓,๐๐๐ บาท

๒. ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ที่การให้นั้นเป็นการให้ในลักษณะ ให้กับบุคคลทั่วไป

ข้อ ๗. กำหนดว่า การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ที่ไม่เป็นไปตามกำหนดไว้ในข้อ ๖ ซึ่งเจ้าพนักงานของรัฐรับมาโดยมีความจำเป็นอย่างยี่งที่ต้องรับไว้เพื่อรักษา ไม้ตรี ไม้ตรงภาพ หรือความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล พนักงานของรัฐผู้นั้นต้องแจ้งรายละเอียด ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ การรับทรัพย์สิน

หรือประโยชน์อื่นใดต่อหัวหน้าส่วนราชการ ผู้บริหารสูงสุด ของรัฐวิสาหกิจ หรือผู้บริหารสูงสุด ของหน่วยงานอื่น ของรัฐ ภายใน ๓๐ วันนับแต่ได้รับสิ่งนั้นไว้

จากการเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมครั้งนี้ พบว่า

ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมได้รับการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล การป้องกันและปราบปรามการทุจริตในหน่วยงาน ตระหนักถึงประโยชน์และผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการนำหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้ในการปฏิบัติราชการ และมีส่วนร่วมในการสร้างค่านิยมองค์กรคุณธรรม สามารถเสริมสร้างธรรมาภิบาลต่อต้านการทุจริตในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนและเป็นภาพรวมที่ดีขององค์กร